

Pali-uni Sinp alas-Bunun tu Ispapatas

布農語的書寫規範與書寫原則

ブヌン語の表記基準と表記原則

The Rules and Principles of Writing in Bunun

族語 | Manias Istasipal 張玉發 (政大版九年一貫原住民族語教材巒群布農語編寫組主編)

漢語 | Savi Istasipal 張小芳 (政大版九年一貫原住民族語教材巒群布農語編寫組編輯委員)

Ma-aq a sinp alas-Bunun a minhima siduh tu: Takbanuaz, Bubukun, Takivatan, Takibakha, Takitudu. Issia Bununtuza lopa ko ka iskusia tu patasan (文字) a maszang a patasantina (母音) tu heza tu tau, sia: a, i, u. Ma-aq a patasanvaz-az (子音) a maszang a: b, d, h, k, l, m, n, ng, p, s, t, v, z heza tu mas-anqantau. Siin “-” sintupa tu pakhivun a qalinga paktas, siin i “’” sintupa tu kamaqaqdutun a qalinga kis bazbaz.

Ma-aq sia Bubukun a mustaan i “c” ti, tudiip min-uni “c” kis pankinuzan a “t” ki “i” ka ni-i in “ti”, min-uni in nepa “ci” ta; ma-aq a Takbanuaz i Takivatan a mustaan i “q” ti; ma-aq a Takibakha, Takitudu ka ni-i tu kaup mustaan i “q”, mustaan ang i ituduma tu “s” ti tu tupaun amin nai ta tu “c”. Siin a duma kis: ai, au, ia, iu, ua, ui heza tu nuum taukdudusa sing-av tu patasantina, siin aa, ii, uu heza tu tau kamasidospusun masipul.

布農族的語言有巒、郡、丹、卡、卓5群。目前布農族編訂的書寫符號，最基本共同使用的有：a、i、u 3個元音，b、d、h、k、l、m、n、ng、p、s、t、v、z 13個輔音，「-」分音符號以及「’」喉塞音符號。

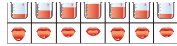
郡語多了「c」輔音，只依附在「i」元音之前；巒、丹語則是多了「q」輔音；而卡、卓語除了多「q」輔音外，還多了其他群語言大部分發「s」輔音的「c」輔音。其他的還有ai、au、ia、iu、ua、ui 6個雙元音以及aa、ii、uu 3個長元音。

Ma-aq a maitas-i ki sinpalas-Bunun tu paitasan ti ka maqansiap amin tu heza tu dusa ka ni-i tu maszang i duma vevisidug tu sing-av, sia: ai, au ti tu dusa sing-av a, mopa ni-i nepa tudusa-un masipul, asa nepa tu tus-anun masipul, paaq pu-un, na asa tu iskilim i vevi tu patasan. Paaq pu-un a, mopa mesiqabas a tama naak malka-uni itu-Bununtuza tu patasan a, miliskin tu na ni-i tu masihal is katmangan, na asa tu matqas tu mopa, uu ka miliskin naip tu na maqtu ka e ki o simulun makusia ka na ni-i in panlivaliva, maqtu ata ka madadengaz sidadaduu masipul pu-un tu, na ni-i in a uvavaz-az melankinuz mita maqansiap sidadaduu masipul, tukanaang ata tu maqtu sidadaduu masipul i mopa maqansiap qo ka madadengaz malas-Bunun i, na qaal mita uvavaz-az mailalangna maqansiap malas-Bunun, lusqa in nenka sanapatasan ta masipul, uu ka na mindikla mita Bununtuza qabas in a qalinga; ma-aq a qalinga kun a asa pasoqabasun miliskin tu, asa-un mita ka qalinga kun soqabasqabas ni-i tu is-u-uka, paaq pu-un, asa tu pitqasun, ka-a tu miliskin tu mopin is mopin, imita nepi mastaan kadimanun tu iskuzakuza, pimantukav mapala pesia imita mailalangna. Ma-aq a “e” ka pelassia nepa ki sikhevun tu “ai” ta, ma-aq a “o” ka pelassia nepa ki sikhevun tu “au” ta; maszang is tupa tu “laih lai” tu ma-aq a ni-i tu maqansiap tu ma-aq nepi ka, na pa-un ta nai ta nepi masipul tu “la-ihla-i” minpaat a sing-av a muliva in nepi, ma-aq a nanu ka lusqa dusa sing-av tu “lehle”, maqtu kamasiputulun a patasan, tuza tu mastaan masihal mopa ta.

編輯布農語教材的工作者其實都知道，布農語還存在有別於其他族語的元音，那就是快ai元音與快au元音。幾乎所有人將之統一使用雙元音ai、au來書寫，張玉發先生（我的父親）是例外。多年鑽研布農語語法結構的他，發現若將之統一使用雙元音ai、au來書寫，會影響整個詞彙的語調起伏，於是他就發明了「借字發音」法，借用布農語書寫符號未使用的「e」符號發快ai元音；借用「o」符號發快au元音，暫時解決此項困擾。

由以上概述可以清楚知道，布農語書寫符號都是小寫，所以書寫比較不受限，規範起來也就很簡單。關於布農語的書寫規範，每句首詞第一個字母是否要大寫？個人建議在書寫一個句子或寫一篇文章時，凡完整句第一個詞都要大寫。整個句子寫完，畫上句點「.」之後，下一句第一個詞仍是要大寫，再加上原住民族語言書寫符號專用的標點符號。如此，更可以完整又清楚地交代所要表達的段落。

Na matqas in nopa maqansiap i sintupa antanhulung tu petasan a, na siin a ispalisia kis na pindusa-un a patasan tu patasantikis (小寫) siin patasandaing (大寫). Mopa ti naak a iniliskinan tu, duuq masihal is ma-aq is mapatas i sinpalas-Bunun tu qalinga ka, ma-aq is tastu-iskopa in tu qalinga ka, asa tu kusi-a-an i “.” mapatas masqaal tu paskopa ta; ma-aq is ni-i ang pankanaqtung a qalinga ka, lusqa tu asa-un in papanduu ka kusi-a-an i “;” mapatas masqaal, uu ka na qansepun tu ni-i ang a tastuqalinga kanaqtung. Na siin i tastuqalinga tu malngaus a tas-a tu patasan a, asa tu kusi-a-an i patasandaing mapatas, ma-aq is pesqalan in i “.”. Kis na kituqna ang mapatas a, asa ka malngaus tu tas-a patasan a tu kusi-a-an i patasandaing mapatas; ma-aq is pesqalan in i “;” kis na kituqna ang mapatas a, asa ka malngaus tu tas-a patasan tu kusi-a-an i patasantikis mapatas.

Na siin a duma ka na ispalisia kis: itubunun ngaan, dalaq ngaan, siduq ngaan, siduqdengaz ngaan, siin samsqengan tu bunun tu ngaan a malngaus a tas-a tu patasan a asa tu kusi-a-an i patasandaing mapatas, ma-aq a duma ka kusi-a-av in amin i patasantikis mapatas.

Ma-aq is mapatas i kanadada-an (標題) mapaliqansiap a, ma-aq a aza-aza tastuqalinga amin a malngaus tu tas-a ka patasan a kusi-a-av i patasandaing mapatas, ma-aq a duma ka mapuputul tu qalinga ka kusi-a-av in amin i patasantikis mapatas; mopa ma-aq mita Bununtuza ka qalinga ka Mungaa maszang i malas-Danqasqulbu, paaq pu-un maqtu silili ki issia Danqasqulbu tu ispatapas mapatas. Kopa ta. Tuza tu unin ang salaz!

除此之外，人名、地名、族名、國家名還有尊名，無論是在詞彙介紹或在句子裡應該要用大寫來做區別與凸顯。所以，除了人名、地名、族名、國家名、尊名必須要大寫之外，其餘詞彙的書寫使用小寫即可。

至於標題的書寫原則，是否各實詞第一個字母大寫？究竟該如何處理？如何建立合用的規範或準則？父親提起當年與已故的胡文池牧師共事翻譯布農語聖經，依稀記得無論是書寫標題或內文時，都是將首詞大寫，其餘詞彙則小寫。但是，最近父親在無意間發現布農語聖經的標題是仿英文書寫標題的模式，已將各實詞第一個字母大寫，焦點符號使用小寫。他很認同這樣的書寫原則，認為可以將標題和內文區分清楚。

